

## A betegségek felosztása időtartam és a tünetek alapján

### A betegség stádiumai

A betegség lefolyását időtartamuk és a tünetek alapján három szakaszra oszthatjuk:

1. **Heveny –akut- megbetegedés:** rövid ideig tart, 1-2 naptól 2-4 hétig, **heves tünetekkel jár**, minden szakaszát súlyos tünetek kísérik. *Pl. a heveny fertőző betegségek, influenza, bárányhimlő...*
2. **Félheveny – subakut- a betegség:** úgy kezdődik mint egy akut megbetegedés, de a **lefolysa elhúzódik, 4-6 hétnél tovább**. A betegség kifejlődése lassúbb, **tünetek nem olyan viharosak**. pl. szívbelhártya-gyulladás
3. **Idült – krónikus- betegség:** évekre, évtizedekre elhúzódó, **hosszantartó betegség**. Lefolyása **lassú, tünetei kevésbé szembetűnőek**. Sok esetben valamilyen akut megbetegedés következménye lehet. A betegségre jellemző, hogy hosszú hónapokig évekig tartó nyugalmi szakaszok után a jellemző tünetek ismét fellángolnak. A beteg állapota változik, hol javul, hol romlik.

### A kórlefolys szakaszai és a betegség kimenetele

A kórlefolys bizonyos sajátságok alapján négy szakaszra osztjuk. Ezek a szakaszok leginkább a fertőző betegségeknél figyelhetők meg élesen.

- a. **lappangási szakasz ( inkubáció):** a kórok behatolásától a tünetekig eltelt idő. A kórok már hat a szervezetre, de a tünetei még nem jelentek meg. Ez az idő különböző hosszúságú lehet. *Nézzünk hozzá egy példát, amelyen át végig követhetjük az egyes szakaszokat: a bárányhimlő, lappangási ideje 14-21 nap, tünetek nincsenek, de fertőzhet!*
- b. **bevezető szakasz (prodroma):** határozatlan általános tünetek mutatkoznak: gyengeség, fejfájás, rossz közérzet, izomfájdalmak, hőemelkedés stb. Ezek a tünetek még nem jellemzőek a betegségre. *Bárányhimlő esetében: étvágytalanság, láz, hőemelkedés, néha még felső léguti tüneteket is produkál.*
- c. **kifejlődési szakasz (manifesztáció):** a betegségre jellemző tünetek kibontakozása, ezek alapján már felállítható a diagnózis, gyakran lehetőség adódik a betegség lefolysának, idejének meghatározására. *Bárányhimlőnél megjelennek a betegségre jellemző hólyagos kiütések, erősen viszketnek, láza is lehet.*
- d. **kimeneteli időszak különböző lehet:**
  - **gyógyulással végződik ( szanáció):** szervezet működése helyreáll, tehát **a gyógyulás teljes**. Lehet **részleges a gyógyulás**, amikor a kórlefolys nem múlik el nyomtalanul, hanem egy életre szóló szervi elváltozás, vagy működésbeli elváltozás marad vissza.
  - **a betegség kimenete lehet halál** amikor a szervezet nem képes alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez.

*Bárányhimlő : 10-14 nap alatt nyom nélkül gyógyul. Viszont lehetnek szövődményei amelyek gyerekkorban ritkán fordulnak elő, felnőtt korban viszont övsömör formájában visszatérhet a betegség.*

### A szervezet reakciói

Kórok hatására megindult kórfolyamat a szervezetben reakciókat vált ki. A reakciók összessége a betegség.

A reakciók lehetnek:

- jelző reakció:
  - fájdalom
- védekező reakció:
  - allergia
  - gyulladás
- működésmegváltozás a szövetek kóros elváltozása:
  - elhalás
  - sorvadás
  - túltengés
  - elfajulás
  - daganat

#### 1. Jelző reakció: Fájdalom / dolor/

A kóros folyamatokra hívja fel a figyelmet, a leggyakoribb panasz. A fájdalom, a szervezet jelző reakciója. **A fájdalom reflexek útján védi a szervezetet a károsító hatásoktól.** A fájdalomérző központ az agyban van és **az agykéreg mindig az idegvégződések helyére vetíti ki a fájdalmat.** Ezt nevezzük corticiviscerális kapcsolatnak.

Az agykéreg / cortex/ és a zsigerek /viscera/ közötti kölcsönös kapcsolat / zsigerek a belső szerveink: máj, szív, gyomor,-bélrendszer, hasnyálmirigy, tüdő.../. Minden zsigeri működés az agykéreg ellenőrzése alatt áll. Ha valamilyen zavar lép fel a belső szervek működésében, arról a központi idegrendszer információt kap, és irányítja a szervezetet a zavar leküzdésére.

Ha a betegség **a belső szerveket éri a beteg a fájdalmat máshol érzi**, vagyis a fájdalom kisugárzik, oda ahol a szerv beidegzésének végződése van. *Pl. epehólyag gyulladása, görcse esetén a fájdalom kisugárzik a jobb bordaív alá, és a jobb lapocka területére. A szívkoszorúér betegsége esetén a fájdalom a szegycsont mögött és a bal vállban és a karban jelentkezik.*

Fájdalmat okoz a folytonosság megszakadása sérülés, túlzott feszülés a boka vizenyős megduzzadása, vagy ütés, a vérellátás akut csökkenése, oxigénhiányos állapot.

A fájdalom a jellege szerint lehet időszakos ( pl. migrén), vagy lehet állandósult ( pl. daganatoknál, ízületi bántalmaknál..).

**A fájdalmat nemcsak a panaszok miatt kell megszüntetni, csökkenteni, hanem a káros következmények miatt is.** Fájdalom hatására megváltozik a szervezeten belüli vérelosztás, súlyosbodik a kóros állapot, akár sokkot is okozhat. **A diagnózis felállítása előtt adott fájdalomcsillapító elfedheti a tüneteket**, tévútra vezetheti az orvost ami akár súlyos életveszélyes állapotot is okozhat. *Pl. alhasi fájdalom esetén, főleg ha jobb oldalra sugárzik ki a korai fájdalomcsillapítás elnyomja a*

*vakbélgyulladás tüneteit, és súlyos szövődmény alakulhat ki. Tehát a fájdalom egy tünet, egy nagyon fontos jelző reakció, vizsgálatokkal ki kell deríteni az okát.*

A szervezet egy egységet képez, bárhol alakul ki a kóros folyamat az a központi idegrendszert is érinti. A fokozott a teherbírását meghaladó behatások akár belső szervi megbetegedéseket is okozhatnak pl. magas vérnyomás, fekélybetegség.

## **2. A védekező reakciók**

**Emlékeztető a védekező rendszerről:** A szervezet védelmét a védekező rendszer látja el. Ide tartoznak többek között a fehérvérsejtek, nyirokrendszer, érbelhártyán lévő sejtek. Nemcsak a szervezetbe jutott baktériumokat, különböző mérgeket teszik ártalmatlanná, hanem részt vesznek az ellenanyagok termelésében is. Amikor fertőzés éri a szervezetet a védekező rendszer lép akcióba, mert a kórokozó antigén. Az **antigén** olyan jellemzően fehérjetermészetű anyag, (pl. baktérium vagy vírus), amit az immunrendszer idegenként azonosít, és emiatt védekezési reakciót, immunválaszt indít ellene. Az immunválasz során a szervezet **antitesteket** termel, hogy a káros anyagot elpusztítsa. Az antitest az immunrendszer által termelt fehérje, amelynek feladata az idegen anyagok felismerése és elpusztítása. Antitesteket más néven ellenanyagoknak, immunglobulinoknak is nevezzük.

**Az immunrendszer két módon védi meg a szervezetet a bekerült „idegen” anyaggal az antigénnel szemben:**

- az antigén hatására **ellenanyag hatású fehérjék – az immunglobulinok- kerülnek a vérbe**, ártalmatlanná teszik a „betolakodót”
- az antigén hatására a **védekező rendszer aktiválja a sejtjeit** a fehérvérsejteket és azok bekebelezik, sejten belül lebontják azt.

**A szervezet válaszreakciója lehet**

- normális jól működő reakció
- normálistól lehet eltérő válaszok:
  - a reakcióképesség hiánya. Életveszélyes állapot jöhet létre, mikor a szervezet nem képes védekezni
  - csökkent érzékenység amikor az immunrendszer működése nem éri el a normális szintet. Életveszélyes lehet!
  - fokozott reakciónál, allergiás túlérzékenység jelentkezik. A válaszreakció jóval hevesebb.

### **2. a. Allergia:**

Kialakulása a fokozott reakció, az antigén és az ellenanyag kötődésének az eredménye. Azt az antigént amely viharos hatást tud kiváltani allergénnek nevezzük. Allergén lehet: pollen, házpor, állati szőrök, gyógyszer, vegyszer stb.

Az allergén első találkozáskor normális reakciót vált ki, de olyan specifikus ellenanyagképzést indít meg, hogy a szervezet az allergénre érzékenyebbé válik. Az újabb behatolás esetén, a szervezet súlyos túlérzékenységgel válaszol.

Kedves Lányok! Most is két heti feladat lenne. Egy rövid vázlatot kérek a szempontok szerint, valamint a rövid tesztfeladatot oldjátok meg. Ezután a feladat után kaptok jegyet ami a témazáró jegy lesz. Küldöm az eddigi jegyeket:

| név            | Redmenta | 03.22-31. | új :<br>04.07 |
|----------------|----------|-----------|---------------|
| Bogdány Amanda | 2        | 1         |               |
| Horváth Cintia |          | levelezős |               |
| Madar Dóra     | 3        | 3         |               |
| Nagy Vivien    | 2        | 1         |               |
| Orsós Loretta  | 1        | 4         |               |
| Orsós Szindi   |          | 1         |               |
| Pál Anna       | 2        | 4         |               |
| Pintér Katinka | 4        | 5         |               |
| Révai Alexa    | 2        | levelezős |               |
| Török Laura    | 2        | 4         |               |
| Török Vivien   | 3        | 5         |               |

Várom a hiányosságok pótlását.

Feladat.: Készíts vázlatot a tananyagról a füzetedbe, az alábbi szempontok alapján.

- A betegség stádiumai
- A kórlefolyás szakaszai
- A szervezet reakciói:
  - jelző reakció
  - védekező reakció
  - működésmegváltozás, a szövetek kóros elváltozása
- A fájdalom kialakulása következményei
- Mi az antigén, és az antitest, valamint az allergia?

---

Válaszolj az alábbi feladatokra:

**1. A betegség stádiumai.** Párosítsd a kifejezést a hozzáillő meghatározással.

**A. HEVENY**

**B. FÉLHEVENY**

**C. IDÜLT**

- Évekre akár évtizedekre is elhúzódó betegség, a nyugalmi időszak után ismét fellángolnak a tünetek.
- a megbetegedés rövid ideig tart, heves tünetekkel jár minden szakaszát jellegzetes tünetek kísérik.
- a betegség kifejlődése lassúbb, tünetek nem olyan viharosak.

A betűjelekhez ( A,B,C) párosítsd hozzá a megfelelő számú meghatározást. Csak ezeket kell visszaküldeni ennél a feladatnál.

2. A kórlefolyás szakaszai a következő kérdés! A bárányhimlő esetében a tünetek megjelenése alapján melyik szakaszhoz tudjuk besorolni?

----- Megjelennek a betegségre jellemző hólyagos kiütések. melyek erősen viszketnek, láz társul hozzá.

----- A gyermek étvágytalan, rossz a közérzete, fejfájásra izomfájdalmakra panaszkodik, láza vagy hőemelkedése is van, esetleg felső légúti tünetei.

----- Tünetek nélküli 14-21 nap amikor viszont erősen fertőz.

4. **kimeneteli szakasz:** a gyógyulására jellemző a teljes gyógyulás gyermekkorban. Késői szövődménye viszont felnőtt korban kialakulhat ez az övsömör.

Sorrendet kérem felállítani a kórlefolyás szakaszainak megfelelően, a minta alapján a 4. szakasznál!

### 3. IGAZ – HAMIS!

- Az antigén, egy fehérjetermészetű idegen anyag, a szervezet védekező reakciót indít ellene.
- A lappangási szakaszban is vannak a betegségre jellemző tünetek.
- Antitestek az immunválasz során termelődnek, feladatuk az idegen anyag felismerése és elpusztítása.
- Az allergénnel való első találkozás normális reakciót vált ki.
- Az általános tünetek nem igazán jellemzőek a betegségre, de a diagnózis már felállítható.

Itt csak a válasz betűjelét kérem beküldeni / I, vagy H /

4. Párosítós feladat, a szervezet reakcióit kell csoportosítani. Csak a betű-szám párosítást kérem elküldeni.

A. Jelző reakció

B. Védekező reakció

C. Működés megváltozása, a szövetek kóros elváltozása

1. fájdalom
2. allergia
3. daganat
4. szövet elhalás
5. gyulladás

Jó munkát kívánok mindenkinek! Márti néni